

ГРАД ПИРОТ

ПРИВРЕДНА
КОХОРА
ПИРОТФАКУЛТЕТ
ЗА
МЕНАДЖМЕНТ
ЗАЈЕЧАРУНИВЕРЗИТЕТ
У МЕТКОВИЋУУниверзитет Светог Цирила и Методија
FUTURA

UTICAJ TURIZMA NA REGIONALNI RAZVOJ

Doc.dr Marija Lakićević¹

Dr Milica Žarevac Bošković²

Dr Zorica Sagić³

Rezime: Turizam ima veliki uticaj na ekonomski razvoj privrede naročito industrijski nerazvijenih regiona sveta. Imajući u vidu visok turistički potencijal koji poseduju određeni regioni sveta izuzetno je značajno uticati i raditi na poboljšanju njihove turističke ponude čime bi se u neku ruku nadomestili ekonomski nedostaci regiona. S tim u vezi polazna osnova ovog rada bila je da se ispitaju ekonomski i neekonomski efekti turizma na regionalni razvoj.

Ključne reči: regionalni razvoj, turizam, ekonomski i neekonomski efekti turizma.

1. Uvod

Istovremeno sa razvojem svetske privrede menja se i struktura delatnosti, odnosno učešće pojedinih sektora u društvenom proizvodu, nacionalnom dohotku i zapošljavanju radne snage. Krajem XX i početkom XXI veka, osnovna strukturalna promena u svetskoj ekonomiji ogleda se kroz rastući broj usluga, odnosno značajno učešće tercijarnog sektora privređivanja u koje spada i turizam. Skoro da ne postoji moderna država čija privreda ne poseduje značajan ideo sektora usluga, naročito turizma (Bartoluci et al., 2011). Dugo vremena je vladalo opšteprihvaćeno pravilo da je turizam samo izvedena, posledična pojava privrednog razvoja. Ovakav dugogodišnji stav se objašnjavao time da pozitivni uticaji turizma na privredni razvoj ukazuju na posledično postojanje prethodno dostignutog nivoa opšteg društvenog i privrednog razvoja. Ključni faktori koji igraju ulogu u pokretanju razvoja turizma su pre svega rezultat brzog privrednog razvoja određenog regiona. Imajući u vidu činjenicu da su se privreda i privredni razvoj pojavili pre turizma, turizam se na svom početku smatrao samo posledicom privrednog razvoja (Bakić, 1996). Međutim, kasnija istraživanja turizma ukazala su na to da razvoj turizma utiče i na ostale privredne i društvene delatnosti to jest na ukupni privredni razvoj određenog regiona. U ovoj situaciji i sa ovakvim gledištem, turizam je prepoznat ne samo kao posledica regionalnog privrednog razvoja već i kao njen značajan faktor. Značaj turizma i njegov doprinos ukupnom regionalnom razvoju prepoznat je još od strane Hunzikera i Krapfa 1942. godine. Ova dva istraživača su u svojim istraživanjima dokazali da zavisno od ulaznih i izlaznih turističkih tokova, turizam može da ima i pozitivne, ali i negativne efekte na veličinu i stepen regionalnog ekonomskog razvoja. Turizam utiče na redistribuciju nacionalnog dohotka u svetskim okvirima, ali takođe i na redistribuciju dohotka između sektora i kompanija u

¹ Fakultet za hotelijerstvo i turizam u Vrnjačkoj Banji, Univerzitet u Kragujevcu, Srbija, marija.lakicevic@kg.ac.rs

² Visoka tehnička škola strukovnih studija Kragujevac, Srbija, zarevac.milica@gmail.com

³ Visoka škola strukovnih studija Užice, Srbija, zoricasagic@gmail.com

ГРАД ПИРОТ

ПРИВРЕДНА
КОМОРА
ПИРОТФАКУЛТЕТ
ЗА
МЕНАДЖМЕНТ
ЗАЈЕЧАРУНИВЕРЗИТЕТ
У МЕТКОВИЋУУНИВЕРЗИТЕТ
СЛОГА
FUTURA

okviru nacionalne ekonomije (Bartoluci et al., 2011). Počevši od ovog istraživanja, pažnja mnogih teoretičara usmerena je na analiziranje različitih ekonomskih uticaja turizma na regionalni razvoj određenih područja, naročito onih u kojima industrija i ostale privredne grane nisu razvijene te u neku ruku nisu ekonomski prosperitetni. Upravo se u ovakvim regionima, ukoliko postoji turistički potencijalno, izuzetno mnogo ulaže u turističku ponudu koja bi na neki način nadomestila ekonomsku nerazvijenost i doprinela razvoju samog regiona koji bi postao konkurentan u odnosu na ostale regije. Imajući u vidu navedene činjenice cilj ovog rada je bio da na prvom mestu istaknu ekonomski, ali i neekonomski benefiti koje ostvaruje turizam određenih regiona što sve zajedno utiče na prosperitet datih destinacija.

2. Ekonomski uticaji turizma na privredu

Savremeni turizam ima brojne funkcije koje su međusobno povezane čineći jedinstvenu celinu koja ima snažan uticaj na regionalni ekonomski razvoj određenog mesta (Dobre, 2005). Osnovne funkcije turizma, kao privredne grane, mogu se podeliti na dve grupe:

- ekonomске funkcije turizma (primarne funkcije) i
- neekonomске funkcije turizma (sekundarne ili posledične funkcije).

Turistička potrošnja koja se može definisati kao potrošnja turista u mestima koje posećuju, predstavlja osnovu razumevanja ekonomskih uticaja turizma. Bez obzira na činjenicu da se određeni ekonomski efekti osećaju i u privredi zemlje i regiona iz kojih turisti dolaze, ipak se prilikom analize ekonomskog uticaja turizma, pre svega, analiziraju efekti turističke potrošnje na privredu zemlje i regiona koje turisti posećuju. U savremenoj literaturi postoje različite klasifikacije za sagledavanje ekonomskih efekata turizma na privredu. Jedna od najčešće korišćenih u domaćoj literaturi jeste podela na direktnе i indirektne efekte na privredu (Bartoluci et al., 2011).

Prema ovoj podeli se kao najvažniji direktni uticaji turizma na privredu navode sledeći:

- uticaj na društveni proizvod i nacionalni dohodak,
- uticaj na razvoj turističke privrede,
- uticaj na platni bilans,
- uticaj na stepen zaposlenosti stanovništva,
- uticaj na vrednost investicije i
- uticaj na brži razvoj nedovoljno razvijenih zemalja i regiona.

Indirektni uticaj turizma se odnosi na njegov uticaj na poljoprivrednu, industriju i građevinarstvo. Potrošnja koju ostvaruju strani turisti ima višestruki uticaj na privredu zemlje u celini a naročito na ekonomski prosperitet konkretnog turističkog regiona tj. destinacije (Dobre, 2005).

2.1. Uticaj turizma na društveni proizvod i nacionalni dohodak

U teoriji postoji visok stepen saglasnosti oko stava da se turizam ne može smatrati stvaraocem društvenog proizvoda i nacionalnog dohotka, ali da ipak turistička potrošnja i posredno i neposredno utiče na društveni proizvod i nacionalni dohodak. Posredno, turistička potrošnja utiče tako što podstiče razvoj oblasti materijalne proizvodnje koje su u ulozi dobavljača turističke privrede, dok neposredno utiče po osnovu prelivanja dohotka iz drugih zemalja (Vujić, 2009). Naime, ovaj neposredan uticaj turizam ostvaruje preko

ГРАД ПИРОТ

ПРИВРЕДНА
КОМОРА
ПИРОТФАКУЛТЕТ
ЗА
МЕНАДЖМЕНТ
ЗАЈЕЧАРУНИВЕРЗИТЕТ
МЕТОДИЈЕВАЦУниверзитет Светог
Кирила и Методија
FUTURA

prometa stranih turista preko koga se, posredstvom ostvarene inostrane turističke potrošnje, vrši direktno prelivanje inostrane akumulacije u turističke destinacije i privredu posećene zemlje (Dobre, 2005). To je razlog velike zainteresovanosti zemalja za razvoj inostranog turizma i njegova ključna prednost u odnosu na domaći turizam (koji utiče na preraspodelu novčanih sredstava unutar granica jedne zemlje). U razvijenim turističkim zemljama koje ostvaruju visoke prihode od stranih turista i beleže značajne procente učešća ovih prihoda u društvenom proizvodu, vidljiv je značaj direktnog uticaja turizma na društveni proizvod. Prema podacima Svetske turističke organizacije u 1995. godini visoko učešće prihoda od stranih turista u društvenom proizvodu zabeležile su sledeće razvijene turističke zemlje: Singapur (10,5%), Hong Kong (6,8%), Austrija (6,7%), Španija i Grčka (4,8%), Portugal (4,5%) itd. Pored direktnog uticaja turizma na društveni proizvod i ostvareni nacionalni dohodak, često se spominje i razmatra njegovo delovanje na teritorijalnu preraspodelu kako u svetskim okvirima tako i u okviru konkretnih regiona zemalja (Dobre, 2005). Na svetskom nivou turizam predstavlja značajan faktor prelivanja društvenog proizvoda iz privredno razvijenih zemalja sveta u zemlje sa nižim stepenom privredne razvijenosti. Takođe, razvoj domaćeg turizma može da doprinese ravnomernijem razvoju svih regiona jedne zemlje, tako što preko potrošnje turista obezbeđuje prelivanje dohotka iz privredno razvijenih u privredno nedovoljno razvijene regije, koje su sa druge strane turistički razvijene. Zahvaljujući takvim uticajima na društveni proizvod i nacionalni dohodak, turizam može da predstavlja značajan činilac ukupnog privrednog razvoja regiona (Dulčić, 2001).

2.2. Uticaj turizma na platni bilans

Platni bilans predstavlja sumarni iskaz ekonomskih transakcija stanovnika neke zemlje ili regiona sa ostatom sveta u posmatranom vremenskom periodu. Značaj pojedinih pozicija u platnom bilansu zavisi od zastupljenosti primarnih, sekundarnih i tercijarnih delatnosti u strukturi ekonomije, stepena privrednog razvoja kao i uključenosti u međunarodnih tokova roba, usluga i proizvodnih faktora. Često ističe da se uticaj turizma na regionalnu ili nacionalnu ekonomiju osetio najpre kroz platni bilans zemlje i da je ovo jedna od najznačajnijih ekonomskih funkcija turizma. Turizam predstavlja veoma značajan izvor deviznih sredstava zbog čega ga svrstavaju u značajne izvozne grane. Za regiona zemlje koji su se izdvojili kao značajni receptivni turistički centri na međunarodnom turističkom tržištu, devizni priliv od turizma predstavlja najvažniju stavku prihoda u platnom bilansu i veoma snažan faktor ukupnog razvoja privrede (Dulčić, 2001). Umesto izvoza robe ovde se „uvози“ potrošač odnosno turista čija potrošnja u datoj turističkoj destinaciji predstavlja osnov deviznog priliva. Ova vrsta izvoza ima brojne prednosti u odnosu na klasični izvoz roba i usluga: određene vrste roba koje ne mogu biti predmet razmene u okviru međunarodne trgovine, kao što su prirodne i kulturne ili socijalne karakteristike i blaga zemlje mogu biti valorizovane kroz turizam (Keča & Dukonić, 2001). Ovakve karakteristike određenog regiona privlače turističku tražnju i indirektno se „prodaju“ na turističkom tržištu u obliku viših cena za turističke proizvode. Određene vrste proizvoda koji su specifični za region ili zemlju bivaju „izvezeni“ tako što su prodati stranim turistima koji su posetili zemlju ili region. Izvoz koji zemlja ostvaruje putem prodaje svojih dobara stranim turistima rezultira visokim profitom, ne samo zbog prethodno pomenutih viših cena nego i zbog činjenice da su u ovom slučaju i troškovi niži. Sa druge strane, kvarljivi proizvodi, kao na primer poljoprivredni proizvodi, koji se prodaju turistima u zemlji, mogu jednostavno da ne odgovaraju za izvoz zbog nedovoljno razvijene infrastrukture i upravljanja izvoznim tokovima (Dulčić, 2001). Zbog ovih prednosti turizam se vidi kao relativno jeftin, a lak način

ГРАД ПИРОТ

ПРИВРЕДНА
КОМОРА
ПИРОТФАКУЛТЕТ
ЗА
МЕНАДЖМЕНТ
ЗАЈЕЧАРУНИВЕРЗИТЕТ
МЕТОДИЈЕВАЦУНИВЕРЗИТЕТ
СЛОГА
ЈАЈЦЕFUTURA
Podeljivanje znanosti u svetu

devizne strane zarade koji je neophodan za investiranje u razvoj. Pošto se danas mnoge zemlje sveta suočavaju sa problemima deficitarnog platnog bilansa, međunarodni turizam može da pomogne da se ublaže ovi problemi i doprinese obezbeđenju finansijskih resursa potrebnih za ekonomski i društveni razvoj. Većina turističkih regiona zbog toga nastoji da kroz aktivnu turističku politiku poveća potrošnju stranih turista i na taj način utiče na formiranje optimalne ravnoteže između nepovoljnog trgovinskog i platnog bilansa u celini (Keča & Dukonić, 2001).

Značaj turizma kao izvozne grane najbolje se vidi i iz podataka Svetske turističke organizacije (WTO) i Međunarodnog monetarnog fonda (International Monetary Fund - IMF), prema kojima je međunarodni turizam vodeća izvozna kategorija u svetu koja prevazilazi čak i automobilsku i hemijsku industriju (Dulčić, 2001). Sa druge strane, regionalni turizam danas predstavlja najznačajniju pojedinačnu stavku u ukupnoj vrednosti izvoza roba i usluga. Turizam je takođe jedna od pet vodećih izvoznih kategorija za 83% svih zemalja, i glavni izvor deviza za najmanje 38% zemalja sveta. Zemlje i regioni sa slabo razvijenim industrijskim sektorom ili sa samo nekoliko mogućnosti za razvoj alternativnih izvoznih sektora imaju razvijeni turizam koji im predstavlja osnovni izvor deviznih prihoda. Najnoviji podaci Konferencije Ujedinjenih nacija o trgovini i razvoju (UNCTAD) ukazuju na turizam kao glavni izvor deviznih prihoda za jednu trećinu zemalja u razvoju i skoro polovinu najmanje razvijenih zemalja sveta. Kako utiče pozitivno na ekonomiju određene zemlje, tako isto pozitivno utiče na ekonomiju celog regiona. Turizam osim na aktivu platnog bilansa takođe utiče i na pasivu i to preko izdataka stanovništva za putovanja u inostranstvo koja se mogu tretirati i kao „nevidljivi uvoz“ (Dulčić, 2001). Ova strana uticaja turizma na platni bilans je izraženija u privredno razvijenijim zemalja sveta u kojima se zapaža tendencija da izdaci za putovanja u inostranstvo rastu brže u odnosu na prosečni rast vrednosti uvoza roba i usluga. Sa jedne strane, povećana potrošnja stranih turista javlja kao pozitivan faktor platnog bilansa, dok se sa druge strane povećani izdaci stanovništva za putovanja u inostranstvo javljaju kao negativan faktor platnog bilansa (Keča & Dukonić, 2001). Uticaj turizma na ukupni platni bilans regiona ili zemlje može biti i veći ukoliko se posmatra cela turistička privreda sa svim industrijama i drugim sektorima koji su povezani sa njom. U praksi se ovaj ukupni doprinos turizma određuje putem satelitskog bilansa turizma. Stručnjaci međunarodnih turističkih organizacija, pre svega Svetske turističke organizacije (WTO) koji su i otkrili satelitski bilans turizma smatraju da ovaj bilans definitivno potvrđuje postojanje dosad neotkrivenih ekonomskih efekata turizma na privredu zemlje kao celine, koji se sada zahvaljujući njemu mogu locirati i izmeriti (Dulčić, 2001).

2.3. Uticaj turizma na brži razvoj nedovoljno razvijenih područja

Turizam je delatnost koja može da pokrene razvoj nerazvijenih područja koja nemaju razvijenu industriju i privredu te su na taj način u određenom smislu skrajnuta. Postoji veliki broj zemalja u svetu koje su uspele da se brže razviju zahvaljujući turizmu, kao pokretačkoj snazi njihovog bržeg razvoja (Vujić, 2009). Kao primer možemo navesti Italiju koja je dosta uložila u razvoj turizma na jugu države sa ciljem ubrzanja ukupnog privrednog razvoja zemlje. Sa druge strane tu je i Grčka koja je razvojem turizma na ostrvima unapredila njihov ekonomski rast i doprinos opštoj ekonomiji države. Što se tiče naše zemlje turizam igra značajnu ulogu u povećanju ekonomije i razvoja određenih regiona sa slabo razvijenom privredom i industrijom koji imaju sa druge strane izuzetno visoke turističke potencijale (Keča & Dukonić, 2001).

ГРАД ПИРОТ

ПРИВРЕДНА
КОМОРА
ПИРОТФАКУЛТЕТ
ЗА
МЕНАДЖМЕНТ
ЗАЈЕЧАРУНИВЕРЗИТЕТ
У МЕТКОВИЋУFUTURA
Podeljivanje znanosti

2.4. Uticaj turizma na zapošljavanje

Jedan od značajnijih benefita koje privreda jedne zemlje može imati od turizma, oslanja se na činjenicu da ova visoko radno-intenzivna delatnost utiče na otvaranje velikog broja radnih mesta, te na taj način doprinosi rešavanju problema nezaposlenosti koji je uglavnom izražen širom sveta u većini regiona (Popesku, 2013). Razvoj turizma određenog regiona pruža značajnu mogućnost za direktno zapošljavanje u delatnostima turističke privrede (smeštaj, ishrana, saobraćaj), ali i u delatnostima koje su posredno povezane sa turizmom i ostvaruju značajne koristi od turizma (trgovina, građevinarstvo, industrija, poljoprivreda itd.) (Popesku, 2013). Za razliku od drugih grana privrede, turizam održava visok stepen potrebe za radnom snagom, koji se zasniva pre svega na potrebi za radnom snagom u hotelijerstvu, ugostiteljstvu, maloprodaji i javnom prevozu. Glavnici radne snage koja je potrebna u turizmu čine zaposleni na određeno vreme koji se angažuju kao pomoć za stalno zaposlene, pogotovo u vreme turističke sezone. Određene vrste zanimanja u turizmu pogodna su za zapošljavanje ženske radne snage, koja u nekim razvijenim turističkim zemljama iznosi i do 70% ukupnog broja zaposlenih (Popesku, 2013). Sa druge strane, turizam pruža mogućnost zapošljavanja lica raznih obrazovnih profila, od onih koji neposredno pružaju usluge i onih koji rade u različitim tehničko-tehnološkim procesima. Međutim, pored očiglednih pozitivnih efekata na zapošljavanje, postoji i niz negativnih karakteristika koji se pripisuju ovoj sekundarnoj grani provrede i ekonomije regiona (Sharpley & Tefler, 2004). Naime, uticaj turizma na zapošljavanje često predstavlja predmet kritike, koja se najčešće odnosi na činjenicu da je većina poslova u turizmu sezonskog karaktera i da je teže naći adekvatne profile stručnosti za zaposlenje, pa se u radni proces uključuju oni sa nižim kvalifikacijama, kao i studenti i penzioneri koji ne mogu biti razmatrani kao deo radno sposobne populacije (Popesku, 2013).

2.5. Multiplikativni uticaji turizma

Jedan od glavnih načina na koji razvoj turizma može da utiče na ekonomski rast regiona, njegovu povezanost sa domaćim privrednim subjekatima i akumulacijom profita je tzv. multiplikativni uticaj. Naime, po definiciji, turizam je skup odnosa i pojava koji se dešavaju tokom putovanja i boravka turista na turističkoj destinaciji (Sharpley & Tefler, 2004). Ako se ovo posmatra sa ekonomskog stanovišta, tada se ovaj skup sastoji od niza interakcija između turističke ponude i turističke potražnje, čiji se rezultat meri putem turističke potrošnje. Stoga je polazna osnova istražiti sve ekonomske efekte turizma, odnosno turističku potrošnju, odnosno deo lične potrošnje turista, namenjen putovanjima i boravku izvan mesta stalnog boravka radi odmora, zabave, rehabilitacije itd. Nivo ove potrošnje u velikoj meri zavisi od stepena sklonosti turista prema potrošnji i, naravno, kvaliteta robe i usluga koje nude brojni akteri ukupnoj turističkoj ponudi regiona (Sharpley & Tefler, 2004). Iz ove mase ponuda možemo izdvojiti neke aktivnosti koje spadaju u nazuži krug zadovoljavanja turističkih potreba i apsorbuju većinu potrošnje turista: ugostiteljstvo, trgovina, saobraćaj, turističke agencije. Pored ovih osnova, turizam je povezan sa drugim aktivnostima, kao što su prehrabrena industrija, poljoprivreda, građevinarstvo, obrazovanje, zdravstvo, posredovanje nekretninama i generalno je teško pronaći ekonomsku aktivnost koja se ne može povezati sa turističkim aktivnostima (Vujić, 2009). Shodno tome, turistička potrošnja može se posmatrati kao deo ukupnog prihoda svake od ovih grana, osim turističkog posredovanja, gde predstavlja celokupni izvor prihoda. Jedna od osnovnih uloga multiplikatora ogleda se u određivanju uticaja količine novca koje su potrošene u turizmu i njihovom uticaju na domaću privredu, prateći način na koji se ona

ГРАД ПИРОТ

ПРИВРЕДНА
ЕКОХОРА
ПИРОТФАКУЛТЕТ
ЗА
МЕНАДЖМЕНТ
ЗАЈЕЧАРУНИВЕРЗИТЕТ
У МЕТКОВИЋУУНИВЕРЗИТЕТ
СЛОГА
ЈАЈЦЕFUTURA
Podeljivanje znanosti

reinvestira i kruži u domaćim okvirima. Reč je o efektu na koji uticaj ima potrošnja stranih turista, pošto rezultira prelivanjem nacionalnog dohotka iz inostranstva u konkretnu regionalnu turističku destinaciju (Sharpley & Teffler, 2004). Multiplikovani uticaj turizma na ekonomski razvoj regiona zasniva se na činjenici da sredstva turističke potrošnje nakon svoje osnovne cirkulacije, nastavljaju da cirkulišu u privredi datog regiona ili zemlje i time utiču na ukupne privredne aktivnosti. Najobuhvatniji prikaz multiplikativnog uticaja turizma na privrednu dao je H.G. Clemente u svojoj studiji „*The Future of Tourism in the Pacific and Far East*“ , izučavajući ovu teoriju na primeru zemalja Pacifika i Dalekog Istoka. Prema istraživanjima i pretpostavkama koje je postavila ova teorija u oblasti turizma jedan potrošeni dolar stranih turista u toku jedne godine se multiplicira u osnovi nacionalne ili regionalne privrede i postaje vrednost od 3,2 dolara. Dakle, koeficijent multiplikacije pokazuje broj obrta primljenog novca od stranih turista u toku jedne godine i on je na ovom primeru iznosio 3,2 (Sharpley & Teffler, 2004). Skala uticaja multiplikatora varira u zavisnosti od nivoa razvoja same ekonomije, tipa turizma i obima do kojeg privreda može iz domaćih izvora da pokrije potrebe turizma. Kod razvijenijih zemalja, vrednost ovog parametra je u najvećem broju slučajeva velika - dok je situacija suprotna kod slabije razvijenih zemalja. Bez obzira na činjenicu da u teoriji postoji visok stepen saglasnosti oko pozitivnih ekonomskih efekata turizma na privrednu regiona i njegovog uticaja na regionalni privredni razvoj, postoje teoretičari koji upozoravaju i dovode u pitanje ovakva mišljenja i naročito apostrofiraju negativne efekte turizma (Vujić, 2009).

3. Neekonomске funkcije turizma

Neekonomске, odnosno društvene funkcije turizma doprinose razvoju i značaju humanističkim vrednosti samog turizma. Ove funkcije turizma se mogu podeliti na: zdravstvenu funkciju, zabavnu funkciju, kulturnu funkciju, socijalnu i političku funkciju turizma. Zdravstvena funkcija turizma, naročito u smislu njenog uticaja na regionalni razvoj, jedna je od izuzetno važnih funkcija turizma, koja se ogleda u oblasti zaštite i očuvanja zdravlja, kao i lečenja stanovništva (Unković & Zečević, 2016). Činjenica da turizam ima pozitivan uticaj na zdravlje ljudi ima i povratno delovanje, usled činjenice da zdravstveni motivi postaju primarni u turističkim putovanjima i na osnovu ovakve motivacije nastaje specifičan oblik turizma poznat pod nazivom zdravstveni turizam (Theobald, 2004). Ova vrsta turizma veže se za mesta i područja sa povoljnom klimom, termalnim lekovitim izvorima kao i razvijenim spa i velnes centrima koji pozitivno utiču na zdravlje ljudi, a samim tim i na ekonomski prosperitet datog regiona. U savremenom turizmu javlja se termin medicinski turizam kao deo zdravstvenog turizma, kao i zdravstveno-preventivni turizam koji sadrži programe od strane stručnjaka radi zaštite, odnosno prevencije bolesti. U svetu su ovi programi poznati pod nazivom MPAO – medicinski programirani aktivni odmor (Theobald, 2004).

Zabavna i kulturna funkcija turizma zauzimaju važnu ulogu u psihičkoj rekreaciji turista. Sadržaji turističke ponude iz oblasti zabave, razonode i kulture čine boravak turista ugodnijim i sadržajnijim, što doprinosi potpunijem zadovoljenju njihovih potreba. Umetnost, istorija i kultura predstavljaju važne motive za putovanja savremenih turista koji posećuju određene destinacije u kojima kulturne atrakcije postaju privlačna i promotivna snaga destinacije (Unković & Zečević, 2016). Takođe, opšte je poznato da različite vrste događaja, manifestacija, sajmova, izložbi, koncerata i ostalih kulturnih dešavanja postaju glavni pokretač turističke potražnje. Kao poseban vid dobro razvijenog turizma ove vrste ističu se Exit muzički festival kao i Sabor trubača u Guči koji su prepoznati kao turističke

ГРАД ПИРОТ

ПРИВРЕДНА
КОМОРА
ПИРОТФАКУЛТЕТ
ЗА
МЕНАДЖМЕНТ
ЗАЈЕЧАРУНИВЕРЗИТЕТ
У МЕТКОВИЋУFUTURA
Podeljivanje znanosti

atrakcije svuda u svetu, a značajno ekonomski doprinose regionalom ekonomskom razvoju (Theobald, 2004).

Socijalna funkcija turizma utiče na smanjenje razlika između pojedinih ljudskih grupacija, klasa, naroda i rasa. Turistička kretanja obezbeđuju mogućnost ostvarivanja kontakata među ljudima, upoznavanje različitih kultura, jezika i običaja, ideologije, privrednih i ostalih dostignuća, što u krajnjem rezultira većim stepenom prosvećenosti i tolerancije. Naime, turisti - putnici grade imaginarnе mostove na globalnom nivou i time eliminišu granice koje postoje između različitih klasa ljudi. Pojedine države razvijaju podsticajne mere za razvoj tzv. socijalnog turizma, čije je osnovno obeležje da njegovi učešnici i praktikanti ne snose celokupne troškove odmora, već deo troškova snosi država ili kompanija (Theobald, 2004).

Politička funkcija turizma ogleda se u tome što turizam doprinosi miru i raumevanju među ljudima. Turizam kao ambasador mira briše granice i spaja ljude. Pozitivnim političkim i diplomatskim odnosima stvara se pozitivna slika između samih država ili određenih regiona sveta. Brišu se granice netrpeljivosti čime se postiže mir koji ohrabruje turiste na turistička kretanja. Razvoj turizma, osim što aktivira postojeće resurse (npr. prirodne pogodnosti), zapošljava i radnu snagu koja ostaje na određenom području (destinaciji). Dakle, teritorija je pokrivena stanovništвом, infrastrukturom – putevima, aerodromima, železničkim prugama, što ima posebnu ulogu i značaj u odbrambenoj sposobnosti zemlje (Unković & Zečević, 2016).

4. Zaključak

Turizam je trenutno jedna od najvažnijih tercijarnih grana privrede određenog regiona koja značajno doprinosi opštem ekonomskom blagostanju i napretku datih regiona i destinacija. Posebno veliki značaj turizam ima u onim regionima koji poseduju visok turistički potencijal, bilo u vidu zdravstvenog, kulturnog ili socijalnog turizma, u regionima koji nemaju dobro razvijenu privrednu i industriju. Upravo se u ovim regionima oslikava pravo stanje i snaga delovanja turizma čijim razvojem dolazi do opšteg prosperiteta regiona. Imajući u vidu sve navedene činjenice može se zaključiti da je turizam deo ekonomije određenog područja koje ima posebno veliki značaj u ekonomski nerazvijenim regionima i čiji potencijal posebno treba negovati upravo iz razloga povećanja ekonomske kompetentnosti datih regiona.

Literatura

- Bakić, O. (1996). *Upravljanje marketingom u poslovnoj i turističkoj politici*, Čigoja, Beograd.
- Bartoluci, M., Čavlek, N. Kesar, O., Prebežac, D. (2011). *Turizam ekonomске osnove i organizacijski sustav*, Školska knjiga Zagreb.
- Dobre, R. (2005). *Počela turizma*, Visoka škola za turistički menadžment, Šibenik.
- Dulčić, A., (2001). *Upravljanje razvojem turizma*, Sveučilište u Splitu.
- Keča, K., Vukonić, B. (2001). *Turizam i razvoj: pojam, načela, postupci*, Zagreb.

ГРАД ПИРОТ

ПРИВРЕДНА
КОМОДА
ПИРОТ

ФАКУЛТЕТ ЗА
МЕНАЖМЕНТ
ЗАЈЕЧАР

УНИВЕРЗИТЕТ
МЕТОДИЈА
ЦРНОЈЕВИЋ

Универзитет Сингидунум
FUTURA
Педагогички факултет

Popesku, J.(2013). *Marketing u turizmu i hotelijerstvu*, Univerzitet Singidunum Beograd.

Sharpley, R., Teffler, D.J. (2004). *Tourism and Development Concepts and Issues*, Cromwell Press Ltd.

Theobald, W.F. (2004). *Global tourism*, Elsevier, Amsterdam.

Unković, S., Zečević, B. (2016). *Ekonomika turizma*, Ekonomski fakultet Beograd.

Vujić, T. (2009). *Strategija promocije turističke destinacije*, Zbornik radova sa I Naučnog skupa sa međunarodni učešćem Sinergija 2009, Univerzitet Sinergija Bijeljina.

THE IMPACT OF TOURISM ON REGIONAL DEVELOPMENT

Abstract: *Tourism has a major impact on the economic development of the economy, especially in industrially underdeveloped regions of the world. Given the high tourism potential of certain regions of the world, it is extremely important to influence and work on improving their tourist offer, which would in some way compensate for the economic disadvantages of the region. In this regard, the starting point of this paper was to examine the economic and non-economic effects of tourism on regional development.*

Keywords: *regional development, tourism, economic and non-economic effects of tourism.*

ГРАД ПИРОТ

ПРИВРЕДНА
КОХОРА
ПИРОТ

ФАКУЛТЕТ
ЗА
МЕНАДЖМЕНТ
ЗАЈЕЧАР

УНИВЕРЗИТЕТ
У БЕОГРАДУ

FUTURA
Пријатељи будућности